

Mittuniversitetet
Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV)

Samverkan mellan förskola och invandrarföräldrar

Samverkan i praktiken - sex röster från förskollärare

Chinda Perlestam

Examensarbete inom lärarutbildningen, 15 högskolepoäng

Abstrakt

Denna studie behandlas hur personalen inom förskolan upplever och genomför vardagskontakten med första generationsinvandrare föräldrar i syftet att uppnå en god samverkan. Intervjuerna har genomfört med sex förskollärare i en förskola i en kommun i Norrland. En kvalitativ metod har använts för att analysera intervjuernas berättelser. Studiens resultat visar att föräldrarnas språkbrister endast utgör en marginell del av samverkans problem. Resultatet bekräftar tidigare forskningsresultat, att svårigheterna framförallt uppstår på grund av kulturdifferenser, med olika uppfattningar om barnuppfostran och könroller. Resultatet visar även att begreppet samverkan i praktiken fortfarande används på ett traditionellt sätt, dvs. personalen upplever att samverkan endast handlar om att ge föräldrarna information om dagens händelse. Något reell rätt för föräldrarna att påverka verksamhetens innehåll (och som föreskrivs i läroplanen förskolan år 1998) ger inte informanternas utsagor uttryck för.

Nyckelord: Förskolan, personalen, vardagskontakten, samverkan, invandrarföräldrar, interkulturellt perspektiv.

Innehållsförteckning

Abstrakt.....	i
Innehållsförteckning.....	ii
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Centrala begrepp.....	6
Interkulturellt perspektiv.....	7
Varför samverkan?.....	8
Samverkan i praktiken.....	9
Sammanfattning.....	10
Tidigare forskning	11
Syftet	14
Metod	14
Val av metod.....	14
Urval.....	15
Genomförande, från samtal till text.....	16
Undersökningens etiska aspekter.....	17
Resultat och analys	18
Samverkan betydelse för barn.....	18
Personalens roll i samarbetet.....	19
Strategier för att upprätthålla kontakten.....	20
Svårigheter i samarbetet.....	22
Diskussion	26

Strategier i syftet att samverka.....	26
Möjligheter i samarbetet.....	28
Har personalen en interkulturell kompetens?.....	28
Frågor för vidare forskning.....	29
Referenser	30
Bilaga 1: Brev till förskolan.....	32
Bilaga 2: Intervjufråga.....	34

Inledning

2005 flyttade jag och mina två flickor permanent till Sverige. Flickorna var då 11 och 13 år. Efter några veckor i Sverige skulle barnen börja i skolan. Jag minns så väl min första "kulturchock" när jag och min svenska man fick en inbjudan till "fikakväll" på barnens skola. I Thailand finns ingen motsvarande tradition, med arrangerade möten mellan föräldrar och lärare. I Thailand kallades man till ett föräldramöte endast en gång per år, där man blev informerad om den pågående verksamheten i skolan. Det var allt! Samverkan mellan hem och skolan existerade inte. Hur som helt trodde jag att denna "fikakväll" i Sverige skulle vara meningslös, på grund av mina bristfälliga kunskaper i det svenska språket och om svensk "skolkultur". Jag var, minns jag, fruktansvärt rädd för att "göra bort mig", så i slutändan var det endast min man som gick på mötet.

Jag kände mig så vilse på grund av att jag varken kunde språket eller skolans förväntningar på mig som förälder. Denna osäkerhet delar jag med tusentals andra invandrarföräldrar. Hur hanterar man denna stora grupp (invandrarföräldrar) när det gäller fråga om samverkan mellan förskola och hem?

Bakgrund

I detta avsnitt kommer jag första att redogöra och diskutera komplexiteten av olika centrala begrepp som används i studien. Därefter kommer jag in på problemfrågan, hur den diskuterats av annan forskning.

Centrala begrepp

Enligt Lunneblad (2006) är det viktigt att man är medveten om begreppet "invandrare" komplexitet. Han diskuterar termen i sin bok utifrån ett maktperspektiv och betonar exempelvis att begreppet kan förstås utifrån hierarkier, som samhället reproducerar. En "invandrare" definieras med andra ord som "någon annorlunda", i kontrast till de "svenska".

Lunneblad (2006) påminner oss även om att man måste göra skillnader mellan invandrare och invandrare, dvs. det finns exempelvis både det som kallas för första - och andra generationsinvandrare. Personer som själva är födda i Sverige men har minst en utrikes född förälder kallas ofta för andra generationsinvandrare. De har med andra ord inte invandrat själva. De bör därför på ett språkligt logiskt sätt inte heller kategoriseras som "invandrare". Lunneblad menar därför att invandrarbegreppet bör begränsad till första generationsinvandrarna, dvs. de som själva har flyttat till Sverige och folkbokfört sig här. Invandrarbegreppet bör med andra ord inte användas som beteckning på personer som är födda i Sverige.

Kategorier som "svensk" och "invandrare" är även intimt sammankopplade med etnicitetsbegreppet. Det är viktigt att man är medveten om att även etnicitets begrepp har olika definition i olika sammanhang.¹ Lunneblad (2006) hävdar att man i Sverige nästan rutinmässigt har använt etnicitetsbegreppet för att beteckna relationer mellan utlandsfödda och personer födda i Sverige. Man fokuserar här på differenser, som förklaras "kulturellt". En kulturell skillnad innebär att man i princip har andra levnadssätt och värderingar.

"Kultur omfattar alla aspekter av alla folks liv, andliga såväl som materiella: språk, religion, konst, sedvänjor, vetenskap med mera" (kultur- och konstbegrepp: s, 5).

Ovan diskussion har visat att begreppet "invandrare" inte är enkelt att definiera. Begreppet har som sagt, olika innebörder och är känslomässigt laddat. I likhet med Lunneblad preciserar jag begreppet till att endast gälla första generationsinvandraren.

¹ Traditionellt sett har frågor om etnicitet tagit sin utgångspunkt utifrån en föreställning att det finns biologiska skillnader mellan olika raser, se exempelvis (Lunneblad, 2006 och Hägerström, 2004)

I min studie kommer jag att fokusera på invandrarföräldrar med en annan språklig och kulturell bakgrund. Det är dock viktigt att notera att man ur ett sociokulturellt perspektiv egentligen inte skall särskilja språket från kulturen; språket är nämligen intimt knutet till ens kulturella sfär. Det är rimligt att inta att när en människa permanent flyttat till ett annat land, med en främmande kultur och ett annat språk, att denna människa utsätts för en "kulturchock", när man varken kan förstå språket eller gör sig förstådd (Wellros, 1998).

Enligt Säljö (2000) fungerar språket som ett kulturellt redskap, dvs. språklig kommunikation är länken mellan kulturen och människor tänkande. Även Dystre (2001) anser att språket är centralt för att binda sammans olika människors erfarenheter. Samspelet och erfarenhetsutbytet mellan människor sker framförallt i form av en språklig kommunikation. För en fullständig kommunikation och förståelse krävs därför vanligtvis ett gemensamt språk. Sandberg och Vuorinen (2007) anser däremot att en gemensam förståelse mellan människorna kräver även en gemensam "kulturell referensram".

Ovannämnda resonemang kan koppla till den problematik som uppstår i förskoleverksamheten, i mötet mellan förskolans personal och föräldrar med invandrarbakgrund.² Sandberg och Vuorinen (2007) ser föräldrarnas bristande språkkunskaper i det svenska språket som en, av flera faktorer, som försvårar en samverkan mellan hem och förskolan. Jag vill i detta sammanhang betona att jag använder begreppen samverkan och samarbete synonymt med varandra. Enligt Sandberg & Vuorinen kan både begreppen rimligtvis användas för att beskriva ett gemensamt syfte.

Vidare diskuterar Sandberg och Vuorinen (2007.) att en faktor som försvårar samverkan mellan personal och föräldrar med invandrarbakgrund är att de inte har en gemensam referensram, dvs. de har avvikande värderingar, traditioner, trosuppfattningar, könsroller samt uppfattningar om hur barnen skall fostras. Utifrån detta resonemang kan man dra slutsatsen att det inte räcker att föräldrarna behärskar en god svenska, utan även att de har ett gemensamt synsätt i ovannämnda frågor.³

Interkulturellt perspektiv

Inom forskningen har man även diskuterat olika vägar att motverka ett bristande samarbetet mellan invandrarföräldrar och personal. I detta sammanhang är det "interkulturella" perspektiv centralt. I Lahdenperä (2004 och 2006) kan man läsa om interkulturellt begrepp. Ett interkulturellt perspektiv handlar om människornas

² Jag kommer att skriva "personal på förskolan" istället specificera de olika kategorierna (förskollärare och barnskötare). Jag kan inte heller se någon skillnad i deras behov av strategier, eftersom de både grupperna har lika stort ansvar när det gäller relationerna till barnens föräldrar.

³ I parantes sagt kan man fråga sig om alla "svenska" föräldrar har en samsyn i hur barnen skall uppfostras?

förhållningssätt till varandra. Det handlar om att man skall kunna överbrygga flera synsätt, kunna tolka och förstår andra utifrån fleras perspektiv och kunna ifrågasätta den egna "förgivet – tagna tillvaron". Interkulturell är en normativ term som antyder en process, ett gränsöverskridande, interaktion – ett ömsesidigt möte. (Lahdenperä, 2004).

Vad innebär ett interkulturellt synsätt i praktiken, när frågan gäller samverkan? Lahdenperä (2004) betonar att en interkulturell kompetens hos personalen är centralt för en fungerande samverkan. Personalen måste vara medveten om föräldrars kulturbakgrund och deras kapacitet att inhämta information. Detta för att kunna anpassa arbetssättet till invandrarföräldrarnas förutsättningar. Det innebär även att personalen är "öppen" och beredda att lära sig av dessa föräldrar. (Lahdenperä, 2006).⁴

Varför samverkan?

Frågan om samverkan mellan förskolan och första generationsinvandrare föräldrar är intressant att studera för Sverige består idag av ett stort antal människor med olika etniskt och språkliga bakgrunder. Förskolan är givetvis en del av detta mångkulturella samhälle, där flera kulturer och språklig idag möts (Eriksson, 2004).

I 1998 års läroplan betonas att föräldrarna skall ha möjligheter att påverka förskolans verksamhet, vilket även inbegriper möjlighet att ha inflytande över dess innehåll och verksamhet. I läroplanen markeras även att personalens ansvar för att se till att föräldrarna blir delaktiga i utvärdering av verksamheten. Därtill är personalen skyldig att skapa en god relation med föräldrarna för att på detta sätt skapa en tillit till förskolans verksamhet (Lpfö 98). "Samverkan" mellan hem och förskolan handlar med andra ord inte endast om att personalen informera föräldrarna utan även om att föräldrarna skall vara delaktiga och ha inflytande över förskolans verksamhet. Detta direktiv syftar ytterst till att skapa en förskola där barnens intressen står i centrum, dvs. att förskolan skall finnas för barnens bästa. Man kan inte tolka denna formulering på ett annat sätt än att föräldrar och personalen förväntas ha ett gemensamt ansvar för att barnen skall trivas och vara trygga i förskolan.

Vikten av fungerade samarbete mellan föräldrar och förskola betonas även i vetenskaplig forskning. I den så kallade "anknytningsteorin" förespråkas betydelsen av goda relationer i barnets liv. För att detta skall uppnås betonas vikten av ett fungerade samarbete mellan barnens föräldrar och personalen på förskolan. Om detta kan man exempelvis läsa i forskningsrapporten *Att knyta an, en livsviktig uppgift* (2004:2). Småbarns första anknytning är naturligtvis föräldrarna, särskild mamman som barnen "lär känna" redan under graviditeten. Barnens andra viktiga anknytning är förskolans personal. Det är nämligen vanligt att barn redan vid tidig ålder (oftast

⁴ Samma resonemang återfinns även i Lorentz (2009) och Lunneblad (2009).

är de ett år) omhändertas av en förskola. Barnen kommer därmed att knyt an till både föräldrarna och förskolans personal. Författarna i boken påvisar vikten av ömsesidigt goda relationer mellan personal och föräldrar, detta för att skapa trygghet för barnen och därmed en grund för en framtida psykisk hälsa och förmåga att samspela med andra människor. Barnens trygghet leder även till att de vågar utforska omvärlden, vilket är positivt för deras personliga utveckling och lärande.⁵

Sammanfattningsvis betonas både i vetenskaplig forskning och i statliga styrdokument vikten av goda relationer mellan förskola och föräldrar. En fungerad kommunikation måste anses som central.

Samverkan i praktiken

En god samverkan mellan hem och förskolan är med andra ord nödvändig för barnens personliga utveckling och framtida lärande. Det är även tydligt att man i läroplanen betonar att ett inflytande över barnens skolgång både utgör en rättighet för föräldrarna, men även skyldighet. Men frågan är om alla föräldrar förstår och agerar utifrån läroplanernas definition av samverkan? Överlag finns här potentiella konflikthärdar mellan föräldrar ambitioner och personalens.

Sandberg och Vuorinen (2007) studerat samverkan mellan hem och förskolan, i en period av förändring. I boken diskuterar författarna begreppet samverkan och dess förändrade innebörd. Vid början av 1970 - talet handlade föräldrarnas samverkan i förskolan närmast om att ge yttlig information om förskolan och barnen. Idag handlar samverkan även om att föräldrarna skall ha möjligheter att ha inflytande över förskolans verksamhet. Exakt vad ett "inflytande" i praktiken innebär är dock oklart, vilket sannolikt utgör en grogrund för osäkerhet för den nya generationen av föräldrar på hur mycket de i egentlig mening skall påverka förskolans verksamhet.

Denna vilshenhet borde rimligtvis vara ännu större bland de föräldrar som är första generationsinvandrare, som dels har annan kulturell bakgrund, med andra värderingar - inte minst vad gäller relationen mellan vuxna och barn - dels sämre möjligheter (jämfört med den etniska svensken) att inhämta och förstå den konkreta innebörden av begreppet samverkan.

Något som även är berättigat att fråga är hur en svensk skolkultur, med allt vad den innebär, ter sig för föräldrar som har erfarenheter av en annan skolkultur än det svenska. Det faktum att personal på förskolan och föräldrar med annan etnisk bakgrund inte delar samma språk är givetvis även problematisk ur ett samverkansperspektiv. Enligt läroplanen är det (som sagt) personals ansvar att "få in" föräldrarna i förskolan och få dem att samarbeta, påverka och ha inflytande över verksamheten. Det är dock problematiskt att leva upp till dessa intentioner när

⁵ Motsvarande resonemang återfinns i (Sandberg & Vuorinen, 2007 och Kihlbom, 2003).

föräldrarna har ett bristande språk och är oerfarna av svensk skolkultur.

Sammanfattning

Samverkan mellan förskolan och föräldrar är som sagt nödvändigt för barnens utveckling och lärande. Som en följd utav detta betonas denna samverkan även i olika statliga styrdokument. En "icke gemensam referensbakgrund", mellan personal på förskolan och invandrarföräldrar, försvåra en god samverkan. Ett nödvändigt verktyg för att förebrygga denna problematik är att ge förskolans personal en interkulturell kompetens.

Tidigare forskning

Gustafsson och Paulsson (2009) skriver i sitt examensarbete om samverkan mellan hem och förskola, med fokus på hur personalen och föräldrarna bemöter varandra. Det framkommer här att graden av samverkan i mångt och mycket står och faller på hur föräldrarna bemötts, dvs. att föräldrarna uppfattat personalens bemötande som en viktig grund för en fungerande samverkan. Sandberg och Vuorinen (2007) betonar i linje med Gustafsson & Paulsson och menar att personals socialkompetens är av stor betydelse för att locka fram föräldrars vilja att samverka i förskolan.

Bozarlan(2007) skriver om förskolan i ett mångfald perspektiv. Hon påpekar i sin bok att när det gäller att skapa relationer mellan förskolan och invandrarföräldrar är det personalen som skall bära det absoluta tyngsta ansvar. Personalen i förskolan innehar en maktposition, eftersom de sitter inne med information och att förskolan är deras "hemmaplan". Hon betonar vikten av föräldrar blir bemötta som jämlika.

Även Persson (2009) studerar samverkan mellan invandrarföräldrar och skolan. Tillskillnad från de tidigare forskarna försöker han även förklara den dåliga kontakten mellan personal och invandrarföräldrar. Enligt Persson en viktig förklaring personalens osäkerhet, vid mötet med invandrarföräldrarna. I hans studie framkommer det att lärarna tidvis undrade om föräldrarna "tog till sig" budskapet som de förmedlade. Frustrationer uppstod ofta bland lärare när föräldrarna inte gav respons som de var vana vid och förväntade sig. Även Alfakir (2004) hävdar att personalen ofta tolkar invandrarföräldrarnas bristande språkkunskaper och insikter om skolverksamheten som ett ointresse.

Men hur skall samverkandet mellan förskolan och invandrarföräldrar förbättras?

Lahdenperä (2006) finner att man kan underlätta samverkan mellan personalen och invandrarföräldrar om personalen uppfattar sig själv som en "kulturbärare" och "ambassadör" för sitt land. Det är även viktigt att personalen förutsätter att förskolan respekterar föräldrar och inte behandlar dem som inkompetenta eller okunniga. I linje med detta hävdar Sandberg & Vuorinen(2007) att en ömsesidig kommunikation mellan personal och invandrarföräldrar är grunden för att tillit skall uppstå till personal och verksamhet. Författarna betonar även att samverkan mellan hem och förskolan kan underlättas med en tydligare ansvarsfördelning, mellan personal och föräldrar. Därutöver framhåller författarna vikten av att personalen har kännedom om, och en förmåga att anpassa sig, till föräldrarnas förmåga att inhämta information. De menar exempelvis att informationen om barnens vardag och om verksamheten kan förmedlas på olika sätt och mer anpassas till föräldrarnas olika kunskaper i det svenska språket. Exempelvis skulle man kunna förmedla budskapet via bild och film till föräldrar med bristfälliga svenskkunskaper.

Perssons studie (2009) visar att modersmåls lärare och språkstödare är till stor hjälp (som tolk och som pedagogisk medarbetare) för att överbygga samverkansproblem

mellan hem och förskola. Dessa personer har oftast både kunskap om den svenska skolkulturen och föräldrarnas kulturella bakgrund, vilket gör att de kan användas som både språköversättare och kulturförmedlare. Gustafsson & Paulsson (2009) betonar vikten av ett personligt bemötande, mellan personal och föräldrar, för att underlätta en god samverkan. Föräldrarna i deras studie framhåller vikten av vardagskontakt, till exempelvis vid inlämning och hämning av barnen, som en avgörande faktor för att en god samverkan skall uppstå. Det handlar om att "bygga på" det personliga mötet, mellan föräldrar och personal, dvs. via detta möte förmedla en känsla av att föräldrarna behövs för att verksamheten skall fungera. Liknande resonemang förs även fram av (Bozarslan, 2007). Hon betonar hur viktigt det är att personalen tar initiativet och inleder en vardagskommunikation mellan dem och föräldrarna, ger föräldrarna en känsla av dem är viktiga och alltid välkomna. Bozarslan (ibid.) betonar även betydelse av att personal på förskolan har förmåga att anpassa språk till föräldrarna. Förmåga att ha tålamod att tala långsamt, tydligt och använder kroppsspråk när man kommunicerar med invandrarföräldrar som har brisfälliga på svenska är viktigt.

Syftet

I studien kommer jag att granska hur personalen upplever och i praktiken hanterar språkliga och kulturella problem med syftet att samverka, i vardagskontakten med föräldrarna (som är första generationsinvandrare). Med utgångspunkt från detta syfte ställer jag följande frågor: Hur upprätthåller personalen vardagskontakt med invandrarföräldrarna? Hur upplever personalen deras möjligheter att samverka med denna kategori av föräldrar? Har personalen en interkulturell kompetens och hur kommer den i så fall till uttryck?

Metod

I detta avsnitt kommer jag att lyfta fram hur jag valt att genomföra min empiriska studie, dvs. min metod. Som kommer att framgå av nedanstående resonemang har inspirerats av en fenomenografisk forskningsmetod, som här beskrivs. I avsnittet diskuterar jag vidare de bakomliggande orsakerna till mitt val av målgrupp samt hur de valts ut. Därtill synliggör jag och diskuterar hur insamlandet av min empiri gått till, men inte minst, diskuterar jag undersökningens etiska aspekter.

Val av forskningsmetod

Datamaterialet för studien består av utsagor från förskollärare, om hur de går tillväga när de genomför sitt uppdrag, att samverka – i vardagskontakten med invandrarföräldrar samt hur de upplever detta. Inspiration för tillvägagångssätt för studien har hämtats från fenomenografin. Fenomenografi är en kvalitativ forskningsmetod, där huvudsyftet är att studera människors upplevelser och där man försöker förstå människors olika uppfattningar av sin omvärld. (Dimenäs, 2008 och Wallén, 1996). En fenomenografisk metod används mer precist i syftet att se och förstå hur "något ter sig för någon" och inte för att ta reda på hur "något är". Kort sagt kan man säga att fenomenografisk metod är en kvalitativ forskningsinriktning som är intresserad av perspektiv snarare än av att reda ut sanningen.

Denna metod är lämplig för min studie för att den fokuserar på personalens utsagor, deras erfarenhet och upplevelser i samarbetet med invandrarföräldrar. Syftet med studien är att få insikt i hur denna relation uppfattas av personalen samt hur personalen hanterar de problem som uppstår och vilka konsekvenser deras valda strategier ger upphov till. Jag vill betona att studien inte handlar om att hitta den "rätta" problemlösningen på hur personalen skall agera.

För en förtydliga redovisning av en fenomenografisk studie är det vanligt att man

låter de intervjuade "komma till tals" genom att ordagrant återge vad de vill säga. Med dessa citat ges läsaren en fördjupad förståelse av de intervjuades åsikter (Dimenäs, 2008).

Patel och Davidson (2003) betonar att det är viktigt att man i sin presentation försöker påvisa likheter och skillnader i utsagorna mellan de som intervjuas, detta för att förtydliga och sorterar ut olika uppfattningar. Även Dimenäs (ibid.) framhåller vikten av att man så tydligt skall gruppera intervjupersonernas (informerarnas) uppfattningar, i olika kategorier.

Urval

I min studie har jag fokuserat på personal från en förskola. Jag har valt denna förskola och dess personal av fyra skäl. För det första här finns det barn vars föräldrar är första generationsinvandrare. Jag syftar här på föräldrar där båda har en annan kulturell bakgrund, där exempelvis värderingarna om relationen mellan vuxna och barn, tydligt avviker från en svensk kultur. Detta innebär konkret att jag i praktiken inte är intresserad av första generations invandrare där båda föräldrarna kommer från närliggande länder som Danmark, Tyskland, etc. eller där en av föräldrarna är etnisk svensk (exempelvis svensk man gift med iransk kvinna). För det andra har jag valt personalen för att den består av den vanligaste kategorin förskollärare; nämligen kvinnor i 40 års ålder uppåt, med långs yrkeserfarenhet.⁶ Det tredje och fjärde skäl är mer praktiskt, jag visste att personalen här var villiga att delta i undersökningen samt att förskolan låg i samma område som jag bor.

Mitt första möte med personalen skedde via ett fysiskt besök på deras arbetsplats. Det var även i samband med besöket som deltagarna anmälde sig. Sex kvinnliga förskollärare har deltagit i studien. Alla informanter har som sagt lång erfarenhet av att arbeta i förskolans verksamhet (oftast över 20 år).

I studien ligger tonvikten (som sagt) på en kvalitativ studie av informanternas åsikter och strategier. På grund av arbetsbördan har jag sett mig tvungen att reducera antalet intervjuer. Därmed inte sagt att man kan reducera antalet informanter hur mycket som helt, med tanke på att jag både vill undersöka enskilda personers uppfattningar men även gemensamma åsikter. Genom att granska hälften av förskolans personal menar jag på relativ säker grund kunna yttra mig om vissa gemensamma uppfattningar. Men därmed inte sagt att studien är generaliserbar, i den bemärkelsen att vi med utgångspunkt från denna kan säga något generellt om förskolläraernas åsikter och strategier om samverkan med första generationsinvandrarna föräldrar. Frågan är i sig alltför komplex för jag här skall kunna dra några generella slutsatser (se Merriam, 1994).

⁶ Informationen om ålder av personalen i förskolan finns i en rapport som getts ut av skolverket: heter "förskollärare och fritidpedagoger – framtid tillgång och behov" (1998).

Genomförande – från samtal till text

I min studie har jag använts mig av så kallade "öppna kvalitativa intervjuer", där man låter intervjupersonerna beskriva sina uppfattningar med egna ord (Patel & Davidson, 2003). Denna intervjuform ses vanligen som en metod som används för att komma åt människors känslor, tankar, avsikt och uppfattningar (Merriam, 1994). Samma resonemang fört även fram av Wallén (1996), som samtidigt betonar vikten av att intervjuaren har förmåga att anpassa frågor efter varje individ samt förmåga att kunna följa samtal med fördjupningsfrågor.

För att komma åt hur personalen upplever och hanterar vardagskontakten med invandrarföräldrarna har jag intervjuat varje förskollärare enskilt. Intervjufrågorna har medveten formulerat på ett sådant sätt att de som intervjuas ges möjligheter att resonera kring sina uttalanden. Med fölfrågor (spontant framkomna under samtalet) har jag försökt att fördjupa samtalet, för därmed öka min förståelse för hur de tänker. Detta sätt att genomföra en intervju betonas även inom forskningen. Patel och Davidson (2003) och likväl Wallén (1996) understryker att i en kvalitativ intervju skall intervjuare och intervjuperson vara medskapare i ett samtal. För att lyckas med den kvalitativa intervjun menar författarna att intervjuaren bör hjälpa intervjupersonen, att i samtalet bygga upp ett meningsfullt resonemang om det studerande fenomenet. Samtidigt måste detta vägas mot kravet på intervjuernas reliabilitet. Kvale (1997) gör oss uppmärksam på faran med allför ledande frågor som oavsiktligt kan inverka på svaren.

Dimenäs (2008) understryker betydelsen av hur man inleder intervjun. Han menar att man bör inledas med en allmän fråga, det kan exempelvis handla om att be intervjupersonen att berätta om sin bakgrund. Detta tillvägagångssätt har även jag använt i min studie. Det vill säga, jag har börjat med att ställa allmänna frågor i inledningen av mina intervjuer. Dimenäs (ibid.) framhäver även vikten av att man bör ställa samma frågor till alla. Han anser även att intervjupersonerna skall känna sig fria att resonera, men samtidigt bör frågorna vara så fast strukturerad så att frågorna blir besvarade. Även dessa synpunkter har jag försökt att tillgodose i mina intervjuer.

Varje intervju hade en tidlängd från en halvtimme till en timme. Varje fråga kunde dock, beroende på informanterns svar, ge upphov till följdfrågor innan en ny bestämd fråga ställdes. Samtliga intervjuerna genomfördes under loppet av en dag. Varje intervju ägde rum på förskolan, i personalsamtalsrum, dvs. i en miljö som var hemtam för informanterna. Varje samtal tog ca 35 till 50 minuter. Det är viktigt att notera att jag spelade in samtalen. Dimenäs (2008) fastställer nämligen att intervjuernas reliabilitet ökar när de spelas in på band, eftersom möjligheten att allt kommer med i undersökningen ökar. Därefter transkriberades intervjun och översatte till skriftspråk, för att datamaterialet skulle vara lätta att analysera. I samband med transkriberades har jag försökt att behålla informanternas original ord, detta för att innebörder i samtal inte skall ändrat. I texten har jag tidvis (i parantes)

dock gjort vissa förtydliganden. Men jag är givetvis medveten om att det omöjligt att återge den fulla innebörden av ett samtal i en skriftform, eftersom tonlägen, mimik, kroppsspråk försvinner (Kvale, 1997).

Dimenäs (2008, se även Merriam, 1994) diskuterar den kvalitativa studiens validitet. Han anser att "kommunicerbarheten" bör betraktas som ett viktigt mått på validitet. För att öka intervjuernas validitet erbjöd jag därför informanterna en möjlighet att utföra deltagarkontroll av transkriberingarna, vilket samliga utom två avböjde, sannolikt av tidpress. De fyra informanterna som läste texterna ansåg efter granskningen av transkriberingen att den stämde väl överens med intervjun.

Undersökningens etiska aspekter

Enligt vetenskapsrådet (2007) finns fyra huvudkrav som man skall ta hänsyn till inom den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen. Det första av de fyra kraven benämns "informationskravet". Det innebär att forskaren måste informera sina informanter om syftet med forskningsuppgiften. Det andra kravet, "samtyckeskravet", innebär att deltagarna i en undersökning själva måste samtycka till att vara med och avbryta när de själva vill. "Konfidentialitetskravet" är det tredje kravet som slår fast att alla uppgifter om personer som deltar i undersökning i största möjliga utsträckning skall vara konfidentiella samt förvaras på ett sådant sätt att ingen obehöriga kan komma åt dem. Det fjärde och sista kravet "nyttjandekravet" handlar om att information som samlats in inte får användas eller utlånas för ett kommersiellt bruk, eller andra icke-vetenskapliga syften.

Vad gäller det första kravet har jag beaktat detta genom att ta informera personalen, muntligt och skriftligt, om studiens syfte och upplägg. Brevets finns i bilagan 1. Det andra kravet har tillmötesgått när personalen på förskolan blev tillfrågade om de ville delta i studien. I min information (både den skriftliga och muntliga) framgick det även tydligt att intervjun var frivillig och att de hade rätt att låta bli att svara på frågor samt att de när som helst kunde avbryta intervjun. Även det tredje kravet har beaktats när jag erbjöd de som intervjuades en chans att läsa och kommentera sin text, med möjligheten att justera den. Denna möjlighet är även viktig ur ett validitetsperspektiv, vilket jag nämnt ovan. Inga namn nämns heller i texten, ej heller "upphovsmannen" bakom källan, vilket gör det svårare texten eller uppfattningen till en viss person, i alla fall för en utomstående. Däremot är det troligen svårare att garderas sig mot möjligheten att personalen inbördes vet vem som uttalat sig om vad, detta med tanke på att de länge arbetat tillsammans och att arbetsplatsen är liten.

De uppgifter som samlats in för min studie har knappast något kommersiellt värde, som betonar i den fjärde kravet. Men jag vill ändå här markera att jag är medveten om kravet och jag inte har någon intension att sälja informationen vidare.

Resultat och analys

Empirin till studien består av sex kvinnliga förskolelärares utsagor. I följande avsnitt kommer jag att presentera deras berättelser; om hur de går tillväga i samarbetet med första generations invandrarföräldrar samt hur de upplever detta. Ingen av informanterna är som sagt nyexaminerad förskollärare, utan de har alla en lång yrkeserfarenhet. En fördel med detta är att intervjupersonerna har haft möjligheter att samla på sig erfarenheter.

Samliga informanter har fått svara på åtta frågor. Frågorna ställdes lika för alla i samma turordning, medan följdfrågorna kunde variera beroende på vilken aspekt som informanterna lyfte fram (se tidigare diskussion). Min redovisning av intervjuerna har skett tematiskt, utifrån frågorna som ställts (se bilaga 2), detta givetvis för att ge möjlighet för läsaren att se mönster och skillnader mellan olika informanternas uppfattningar. Detta innebär att jag direkt, med citat (se på texter i mindre storlek), återgivit deras åsikter, för att därefter tolka det sagda.

Först presenteras personalens allmänna uppfattningar; om vad de anser samarbetet mellan personalen och föräldrar betyder för barnen. Under den andra rubriken redogör jag för vad personalen uppfattar som sin roll i samarbetet med invandrarföräldrar. Därefter följer informanternas berättelser om deras erfarenheter av olika strategier de använt eller använder sig av i kontakten med denna kategori av föräldrar. Därefter presenteras personalens utsagor om vilka svårigheter de anser uppstå i deras samverkans arbete. Slutligen presenteras personalens uppfattningar och visioner om hur samverkan kan förbättras.

Samverkan betydelse för barn

Alla informanter var överens om att samverkan är en viktig faktor för hur ett barn mår och även deras framtida utveckling.

För dagis barn är samarbetet mellan oss och deras föräldrar alldeles för viktig... Ja...barnen känner sig trygga med oss om de vet att deras föräldrar lita på oss.

Det är jätte viktigt att vi fungerar bra ihop för barnens skull. Förskolan är liksom barnens andra familjer, de är ju här i fem år och nästan halva tiden de är på förskolan. Det är självklart tycker jag, att de ska få uppleva det bästa möjliga i deras första fem år för att kunna utvecklas.

Jo, det är väldigt viktigt. Förskolan handlar ju om en viktig del av ett barns liv. Jag tänkte mer på barnets trygghet... ja, vi är ju skyddiga [personal] att bjuda på. Barnen känner ju av om deras fröken, pappa och mamma inte fungerar ihop, och då mår de [barnen] inte bra av det.

I samtliga citat betonas vikten av att förskola och föräldrar skall erbjuda barnen en trygg miljö. Det är framförallt personalen som här bär på ett ansvar, för att samarbetet skall fungera.

Personalens roll i samarbetet

Det är viktigt att man här i första hand tar reda på hur personal uppfattar sin roll i samarbetet med invandrarföräldrarna, detta för att förstå hur viktig samverkan uppfattas av personalen. De flesta deltagarna förskollärare i studien beskriver sin roll som en "förmedlare" detta på grund av att de anser att de sitter inne med informationer. De betonar att det är deras ansvar att ge all information till invandrarföräldrarna som saknar kunskaper om svensk förskolan. Svaren på frågan blev väldigt lika, den framkommer exempelvis så här:

Jag tycker att jag är skyldig att ge invandrarföräldrarna all information om svensk förskolan. Det är jätte viktigt att föräldrarna [invandrare] får ett positivt bemötande av oss, för att.. du vet, ofta är det förskolan den första plats i Sverige som föräldrarna kommer i kontakt med.

Utöver svaret på frågan om hur hon uppfattar sin yrkesroll har informanten även resonerat om varför det är så viktigt för henne att förmedla svensk förskolas krav för invandrarföräldrarna. Hon är viktig eftersom hon menar att förskolan är den första kontakten med svensksamhället för många invandrarföräldrar. Och ett första positivt intryck är av central betydelse för invandrarföräldrarnas framtida inställning till det svenska samhället.

Samtidigt är det viktigt att lyfta fram att några informanter påpekar att alla föräldrar får samma information. Dessa personer menar att när det gäller förskolas krav, information, och hur verksamheten fungeras behöver alla föräldrar, oavsett bakgrund, information. De anser med andra ord att etnisk svenska föräldrar behöver lika mycket information som invandrarföräldrar, detta för att förskolan har sin specifika kontext som inte heller de svenska föräldrarna känner till.

Min roll är ju att vara här och ta hand om deras barn, ja,..jag är ju här egentligen för barnens skull. Men vad än jag gör måste jag ju förmedla invandrarfamiljer om hur förskolan i Sverige fungerar. Det gör jag ju även med svenskföräldrarna. Du vet... att förskolan är på något sätt speciell och främmande för de också [svenska föräldrar]. Jag vill heller säga att föräldrarnas sociala bakgrund spelar stor roll. Vi ser ju ofta skillnader mellan utbildade föräldrar och andra föräldrar [outbildade], att de uppfattar förskolas ändamål på helt olika sätt. Jag menar att, en del föräldrar uppfattar vårt jobb som endast ger omsorg, ja...att vi är här för att ge deras barn mat, byta blöja och så vidare. Men en del föräldrar diskuterar ganska tidigt med oss om deras barns lek och lärande ... allt sånt där.

Det uttalade kan tolkas som att personen upplever sitt uppdrag främst att ta hand om barnen medan hon och upplever "informationsförmedlingen" som något mer påtvingat. Det vill säga, hon måste göra det även hon kanske inte upplever att

uppdraget helt och hållet är hennes. Det är dock viktigt att uppmärksamma att denna förskollärare finner att kulturskillnader även finns inom den etniskt svenska gruppen, utifrån deras sociala bakgrund (såsom utbildning). Informanten betonar att förskolans kontext är problematiskt för alla föräldrar, oavsett bakgrund. Hon betonar även att föräldrarnas skilda kunskaper och intressen styr deras uppfattningar om hur förskolan bör fungera. Hennes roll, som förmedlar av förskolans uppdrag, påverkas därför alltid av föräldrarnas olika krav och förväntningar.

Till skillnad från tidigare informant ser två av förskolelärarna en tydlig skillnad i hur de bemöter invandrarföräldrar respektive svensk etniska föräldrar.

Min roll som förskollärare är ju att vara här [på förskolan] för barnens skull och därför det är så viktigt att jag och barnens föräldrar fungerar bra ihop. Det som jag kan säga, jag gör annorlunda med invandrarföräldrarna i jämförelse med svenska föräldrarna, är att jag måste alltid ha medveten om att tala långsamt och tydligt, jag slipper i stort sett göra det med svenska föräldrarna.

Även här står barnen i centrum, dvs. hon är på förskolan för barnens skull. Hon betonar även att en fungerande relation med barnens föräldrar är en viktig del av barnens behov. Personen markerar dock att det finns särskilda roller (för personalen) i bemötande med invandrarföräldrar respektive svenska föräldrar. Inte minst föräldrarnas språkbrister kräver att personalen måste anpassa sig, vilket hon inte behöver göra på samma sätt med svenskföräldrar. Intrycket är att hon menar att en viss språklig flexibilitet måste vara en del av personalens yrkesmässiga kompetens.

Strategier för att upprätthålla kontakten

När informanterna fick svara på frågan om hur de gick tillväga för att hantera vardagskontakten med första generationsinvandrare föräldrarna, svarade samliga informanterna ganska lika. Deras strategier var att kommunicera långsamt, tydligt och använda mycket kroppsspråk.

Ofta försöker man prata långsamt, tydligt, och kroppsspråk är väldigt viktigt. Jag brukar fråga om några gånger för att se om de [invandrarföräldrar] uppfattat vad jag säger. Föräldrarna ofta uppskattade när de känner av att jag anstränger mig för att kommunicera med dem. De förstår ju ofta inte allting, men... jo det blir ju så.

Återigen uttalas vikten av att föräldrarna blir bemötta på ett positivt sätt. Det framgår även att föräldrar uppskattar personalens ansträngningar, även om de tidvis inte förstår det fullständiga budskapet. I denna kommunikation intar bilden en central roll. I citatet lyfts även fram vikten av att man inte "går över gränsen", dvs. i sina ansträngningar att göra sig förstådd inte gör så att föräldrarna känner sig som mindre vetande.

Man gör ju mycket med kroppsspråk när man pratar med dem [invandrarföräldrar] Jag

använder mig ganska mycket av bilder också. Och sen om jag vill att föräldrarna exempelvis skaffa en hjälm till barnet så visar jag bilden av hjälmen och allt sånt där. Det är viktigt att man visar tydligt men samtidigt inte övertydligt att föräldrarna känner sig dum. Det där är svårt, men i alla fall, man försöker ju allt för att det ska fungera. Jag tycker att föräldrarna uppskattade när vi [personalen] försöker ta initiativ att prata med dem.

Samtliga informanter verkar uppskatta och ta tillvara på bilder som stöd i kommunikation med invandrarföräldrar. Bildens betydelse i kontakten framkommer även i nästa citat.

Jag använder mycket bilder. I samband med våran dokumentation så har vi alltid bilder som vi brukar kommentera med korta meningar. Digitalbildspel som vi har fått nyligen är väldigt bra, så du vet...att föräldrarna kan följa deras barns vardag i förskolan. Vi tar kort på barnen oftast dagligen och spelar upp i bildspel och låt den rulla på hela dan. Det är ju ett sätt att alla föräldrar får ta del av vad som händer här [på förskolan] med barnen. De invandrarföräldrar som är mest engagerade sig på bildspel och ofta ställa frågor utifrån bilderna. De upptäckte ibland på bilder att deras barn exempelvis själv klarar att ställa tallrik på vagnen [efter hon/han har ätit maten], något som vi kanske inte alltid tänker på att berätta...ja, eller inte hinner berätta.

Informanten betonar här det digitala bildspelets betydelse för en positiv kontakt mellan personal och invandrarföräldrar. Detta av flera skäl: för det första hävdar hon att bildspel, rätt utnyttjat, ger föräldrarna en möjlighet att ta del av deras barns vardag. För det andra påvisar hon på att bildspel bidrar till en möjlighet kommunikation mellan personal och invandrarföräldrar.

När jag frågade om vilket tillvägagångssätt som de upplevde gav bäst kommunikation mellan dem och invandrarföräldrarna, svarade samtliga att den fysiska kontakten var bäst. Orsaken var att man vid ett fysiskt möte dels kunde använda ett kroppsspråk för att öka förståelsen (något som framkommit i tidigare citat), dels lättare och på ett tydligare sätt kunde repetera vissa viktiga synpunkter.

Det är ju bäst som sagt, att man talar långsamt och tydligt. Kroppsspråk är väldigt viktigt... och sent när man står inför varandra blir det lätt att upprepa om man märker att dem [invandrarföräldrar] inte förstår.

En viktig strategi vid kommunikation med invandrarföräldrar är användandet av tolk. Detta instrument är det dock inte helt problemfritt, något som framkommer i nästa citat.

... Du vet att inte så många föräldrar vill ha tolk. De brukar säga att det är jobbigt att någon annan inblandad i deras privata liv... sånt där, om deras barn och om deras familj överhuvudtaget. De kanske har upplevt något fruktansvärd från sitt land och det är ju inte konstigt att man har svårt att lita på främmande. Och många har svårt, särskilt männen, att erkänna att de inte förstår svenska.

Av olika skäl kan en tolk inte kopplas in och förskolelärare "står ensam" i

upprätthållandet av kontakten. Oftast är det pappor som vägrar att ta in tolk eftersom de då synliggör sina egna brister och sitt privatliv.

Det framkommer även en annan kategori uppfattning som är intressant. Dessa personer påpekar i likhet med de andra att kommunikationen fungerar bäst när de möter föräldrarna "fysiskt" och att många föräldrar vägra att använda tolk. I denna grupp ligger fokus dock inte på problemen, utan snarare på möjligheterna att lära sig något, som en utmaning för sin egen yrkesutveckling.

just nu finner jag att det fungerar bäst när vi träffar föräldrarna två och två. De flesta vägrar att ha tolk, så det är ju bäst på ett sätt att vi får lära oss att ta kontakt direkt med dem [invandrarföräldrar]. Jag tycker faktisk att det är spännande och jag har lärt mig otroligt mycket av föräldrarna... de som har andra kulturbakgrunder. Jag menar, inte bara att jag har lärt mig att anpassa språk till deras svenska kunskap, men du vet... utan att jag upptäcka att vi egentligen är otroligt lika.

Denna person uttalar den positiva upplevelsen i samarbetet med invandrarföräldrarna, att hon utvecklas i sin yrkesroll. Hon betonar även hur mycket vi kan lära av dessa föräldrar med andra kulturer, samtidigt hon menar att skillnader faktiskt inte så stora mellan "svensk" och "invandrare"

Svårigheter i samarbetet

Upplever förskolelärare svårigheter i samarbetet med första generationsinvandrare föräldrar? Både ja och nej! Samtliga var överens om att föräldrarnas språkbrister endast var en marginell del av problemet. Så här berättade två av de informanterna:

Språk är ett problem som ofta förekommer men jag tycker inte att det är så jobbigt, man kan liksom med några ord och kroppsspråk försöka förklara om det enkla vardags händelser om barnen. Men det som är jätte jobbigt är att oftast männen [invandrare] har väldigt svårt att accepterar när de upplever att vi kvinnor talar om för de vad som gäller i förskolan. [...] Det händer även att männen inte ville tala med mig om barnen, för att jag är en kvinna och de frågar efter att tala med en man. Vi har ju ingen manligförskollärare här du vet... men jo, en sådan uppfattning tål jag faktisk inte. Ibland så sa jag till, att i Sverige män och kvinnor har vi lika värda. En sådan konflikt är svår hanterad, tycker jag.

Det är här först viktigt att uppmärksamma hur personen ringat in ordet "samarbetet", mellan förskollärarna och invandrarföräldrarna. Begreppet verkar här vara liktydligt med att ge information om vardagshändelser till föräldrarna. Informantens uppfattning om kulturdifferensernas är även intressant. Det är primärt männen som utgör ett problem, menar hon, eftersom de har svårigheter att acceptera kvinnans i hennes yrkesroll.

En annan informant berättar om hur hennes uppdrag som förskollärare, att motverka reproducerandet av könsroller, kommer i konflikt med

invandrarföräldrarnas värderingar.

Ett särskilt fall som har hänt nyligen hos oss handlar faktiskt om barnuppfostran.... eller jo.... om kön. Vi tog emot ett par syskon några veckor sent, de går på olika avdelningar. Flickan går på våran avdelning. Vi talar ju alltid du vet, om könroller, ibland i leken och sånt. Ja, liksom pappan och mamman gör samma sysselsättningar, ex. diskar, lagar mat, städar och så vidare. Flickan påstod att hennes pappa inte gör sånt arbete och det är bara mamman diskar och städar, och sånt. Både vi vuxna och barngruppen samtalade kring det och tillslut kom vi fram till att det är bra att både mamma och pappa hjälper varandra gör samma jobb. Efter flickan har gått hem berättade hon, tror jag, vårt samtal till sina föräldrar. Morgon därpå blev pappan irriterad och sa till oss att i hans kultur så gäller det, att flickor tar hand om hemmet och det gäller även deras flicka. Problemet handlar ju om att man har olika syn på barnuppfostran, på kön och sånt. När en sådan händelse inträffas är det väldigt svårt för mig att veta vad jag ska stå för, jo....

Informanten avslutar berättelsen med att uttrycka sin osäkerhet hur hon skulle bete sig, en känsla av rådvillhet som säkert grundar sig på en ovana att hantera dylika händelser. I berättelsen framkommer hur problematiskt det kan vara att samverka, framförallt betoningen att man skall anpassa sig till föräldrarnas krav. För hur skall man kunna göra det om det samtidigt strider mot grundläggande mänskligt rättigheten?

En annan informant berättar en liknande historia. Så här berättade hon:

En gång bad vi föräldrar att skaffa gummistövlar till deras barn, vi visade gummistövlar av andras barn och förklarade att det var viktigt för barnet att kunna leka ute när det regnade och bröt, så där. Vi påminde de om och om några gånger, så det hände ingenting. Vi [personalen] var tvungna att kontakta moster till barnet, som kan svenska ganska bra. Vi fick förklaring av hennes [moster till barnet], att föräldrarna inte ville att deras barn gå i gummistövlar, på grund av att de kom från en by i det land där man uppfattar gummistövlar tillhör de fattiga. Bara de som har ett "dåligt jobb". du vet... med smutsiga kläder använder sig av gummistövlar i byn, berättade hon [moster till barnet]. Föräldrarna upplevde som att vi... du vet, på nåt sätt nedvärderade de att vi tvingade deras barn ha på sig gummistövlar. Hur skulle vi då veta att våran goda intention kan tolkas fel! Men i alla fall, oavsett vad de [föräldrarna] tycker, för oss är det så att alla barn som går här måste ha bra kläder för att kunna vara med på olika aktiviteter, du vet.

Om det förra citatet mer belyste till olika könsroller återspeglar detta citat mer en klassaspekt; att gummistövlarna i deras samhälle symboliserar fattigdom. Det är intressant att personalen här reagerar med att "regler är regler", och att alla måste följa dem. Man kan med andra ord tolka informantens sätt att resonera som att man i en sådan situation inte kan ta hänsyn till föräldrarnas uppfattningar och krav.

Hur fungeras samverkan i denna förskola och vad kan förbättras? De flesta informanter uttrycker sin uppfattning att samverkan mellan förskola och första generationsinvandrar föräldrar i huvudsak fungerar på ett bra sätt.

Två av informanter uttalade sig likartat, så här:

Jag vill faktiskt säga att... hittills har det fungerat bra. På vår avdelning har vi ju många invandrarfamiljer och de kommer ju ofta när vi bjuder de... på föräldrasamtal, utvecklingssamtal och ibland även värkalas.

Intrycket är att informanten upplever att en god samverkan handlar om att föräldrarna "tidvis" deltar i de obligatoriska mötena, såsom föräldrasamtal, utvecklingssamtal etc. Ibland får man uppfattningen att god samverkan handlar om att föräldrarna inte ifrågasätter personalens sätt att göra saker och ting. Detta framkommer i nästa citat.

Jag tycker det fungeras jätte bra. De [invandrarföräldrarna] är lätta att ha att göra med. De uppskattade mitt jobb och de visar deras förtroende och tacksamhet, de brukar inte ifrågasätta det vi [personalen] gör. Vissa svenskföräldrarna klagar ju på allt, ibland de kan även göra det stort av att blöjan sitter hårt på deras barn. De kräver ibland att man ska exakt berätta hur mycket barnet har ätit... ja och du vet de kan klaga på att vi har så få personaler som jobbar på eftermiddag och sånt. Och sånt händer aldrig med invandrarföräldrarna, jag tycker det har fungerat så bra så med dem.

Informanten hävdar här att samverkan mellan personalen och invandrarföräldrar fungerat bra eftersom föräldrarna inte klagat på vad hon och förskolans personal gör och tidvis visar sin tacksamhet. En god samverkan verkar handla här om att personalen inte ifrågasätts av föräldrarna. Och enligt denna informant verkar "samverkan" faktiskt fungera bättre i relationen till invandrarföräldrarna än jämfört med relationen till de etniskt svenska föräldrarna.

Hur kan då samverkan förbättras? En av informanterna uttryckte det på följande vis:

Det bästa sätt att göra är ju att vi personalen öppna sig och accepterar föräldrarnas kulturbakgrund än att bedöma dem. Jag menar att personalen bättre fokuserar på att kompromissa med de [invandrarföräldrar] än att försöka få de att ändra sig. Kan man säga, att det är viktigt att vi möts halva vägen än att någon måste vinna, tycker jag.

Personen betonar här vikten av att personalen "öppnar sig" för andra kulturer och lär sig kompromissa. Likande åsikt framkommer även i två av de andra informanternas svar. Här betonas informanternas egna brister, att de tidvis inte haft lätt att acceptera andra kulturer, vilket de självkritiskt upplever som något negativt. De två informanterna är med andra ord medvetna om att kulturbakgrunden påverkar människornas beteende och värderingar. Denna förmåga skaffar man inte genom erfarenhet, utan kräver en fortbildning. En av informanterna uttrycker det på följande sätt:

Jag tror att det är viktigt att man är öppen och försöker kommunicera med dem. Och det är viktigt att man måste acceptera deras kultur mer än vi gör idag. För jag vet ju även att jag själv ibland upplever som att mitt sätt att leva, uppfatta saker är det rätta. Det är ju så, man tycker att det som andras gör, ja... som annorlunda från det man själv gör, är konstigt. [...]

Det skulle vara nyttigt om personal kan få fortutbildning om det. Man vill ju känna att man har nånting att bygga på, nånting att utgår ifrån, känner jag

De intervjuade informanterna framför olika uppfattningar om vad som kan underlätta samverkan mellan personalen och invandrarföräldrarna. Vissa betonade vikten av att personalen är medveten om språkets betydelse och att de har en förmåga att anpassa språket till föräldrarnas förmåga, andra betonar bildernas betydelse. En av informanterna uttalar sig på följande vis:

Jag tycker att vi som arbetar i förskolan är faktiskt skyldiga att försöka anpassa vårt arbetssätt till föräldrarnas förmåga. Som jag sa tidigare.....att man försöker använda mycket bilder, försöker vara tydligt vad vi menar när vi pratar, är ju jätte viktigt.

Flera informanter betonar att samverkan mellan förskolans och invandrarföräldrarna kan förbättras om där finns flerspråkig personal anställd.

Jag tror att det är fördel med att ha personal som kan fler språk, vi hade en vikarie som var här ganska mycket ett tag, hon kan arabiska och hon stod ju till hjälp och underlätta vårt jobb. Hon pratade mycket med föräldrarna som har samma språk med henne och sen sammanfattade hon deras samtal till oss.

När jag frågade om vilka erfarenheter de har av att använda sig av tolk eller språkstödjare, blev svaret tvekande. Av resonemanget ovan (se s, 16) har det framkommit att flera av föräldrarna vägrade att använda en tolk. Inte heller fungerade samarbetet med kommunens språkstödjare. Orsaken var att personalen upplevde att språkstödjare, som varit på deras förskola, inte behärskade tillräcklig bra svenska för att kunna dela med sig och diskutera viktiga kulturskillnader. Överlag upplevde med andra ord personalen att varken tolkarna eller språkstödjarna i någon högra grad kan underlätta samverkan mellan invandrarföräldrar och förskolans personal. En av informanterna uttryckte det på följande sätt:

Vi är ganska dåliga på att få hjälp av tolk, som sagt.. ..ja att föräldrarna ville ju inte ha dem [tolk]. Även när vi hade språkstödjare här så diskuterade vi inte så mycket med dem. Många gånger kan de [språkstödjare] inte heller så mycket svenska. Kommunen plockar ju in tjejer som går på SFI [svenska för invandrare] och de var här för att träna svenska än att kunna dela med sig kunskaper om sin kultur.

Diskussioner

I detta avsnitt kommer jag att kopplar mitt resultat till tidigare forskning, samt diskuterar kring dessa. Diskussionen kommer att dela olika rubrik baseras på mina frågeställningar.

Strategier i syftet att samverka

Jämför man informanternas uppfattningar om olika viktiga strategier med forskning på området framkommer det tydligt att de på flera sätt har kompetens att anpassa sitt arbete till invandrarföräldrarnas situation och förmåga. Sandberg och Vuorinen (2007) betonar exempelvis vikten av kommunikation via bilden. Författarna belyser hur viktig den är som stöd i vardagskontakten med invandrarföräldrarna.

Strategin som samliga förskollärare har i vardagskontakten med invandrarföräldrar är den "fysiska konfrontation" som innebär att båda parter ges möjligheter att tala långsamt, tydligt och tas stöd av kroppsspråket. Denna strategi lika i linje med Bozarstans (2007) resonemang, hon betonar att personalen måste kunna anpassa språk till invandrarföräldrarnas kapacitet.

Gustafsson och Paulsson (2009) betonar hur viktigt det är att föräldrarna blir väl bemötta av personalen. Informanternas utsagor kan rimligtvis tolkas som att de är fullt medvetna att deras sätt att bemöta föräldrar har betydelse för samverkan. Samliga personaler betonar vikten av att invandrarföräldrarna får uppleva en positiv upplevelse i mötet mellan dem. Det vill säga, personalen har full förståelse att ett positiv bemötande förbättras samverkan och detta är något som de sträva efter att uppnå.

Samliga informanter menar även att de är skyldiga att informera föräldrarna om deras verksamhet, detta på grund av att de besitter informationer som föräldrarna är beroende av. Denna uppfattning ligger i linje med Bozarstans (2007) uppfattning att personalen har det tyngsta ansvaret i kontakten mellan parterna, efter det är personalen som innehar informationen.

Dessa förskollärare upplever samtidigt just att kommunikationen försvåras, på grund av bristande respekt från föräldrarna. Som en informant har berättat att hon klarar inte av när en förälder sökte efter en manligförskollärare att tala med istället av att kommunicera med henne på grund av könstillhörighet.

Denna aspekt saknar jag i Gustafssons & Paulssons (2009) diskussion. Här diskuteras personalens ansvar, aldrig föräldrarnas. Enligt min och ("mina" informanternas) uppfattning sker inget "ömsesidigt" möte om inte både parterna möts halva vägen. Jag instämmer mig med andra ord med Bozarstans (2007) om att detta ansvar för

informationsförmedlingen skall ligga på personalen, men samtidigt är jag skeptisk om hur en kommunikation skall kunna uppstå om endast en av parterna engageras? Vad händer när personalen upplever att de blir bemötts med förakt av föräldrarna, särskilt av männen, som informanterna berättade? Det är i detta sammanhang berättigat att fråga vad gränsen går för en "interkulturell kompetens" (se tidigare diskussion om interkulturell kompetens). Skall man som förskollärare acceptera föräldrarnas kulturbakgrund, med anknytande värderingar, när man upplever att de står i strid med grundläggande mänskliga rättigheter?

Persson (2009) betonar vikten av tolk, modersmåls lärare och språkstödjare som en viktig faktor för samverkan. I min undersökning är denna faktors betydelse nedtonad. Överlag har man (forskare) dock aldrig diskuterat denna faktor ur föräldrarnas perspektiv. I min undersökning framkommer det nämligen att denna resurs sällan används eftersom resursen upplevs som ineffektiv, detta av flera skäl. För det första upplever personalen det som att språkstödjarna sällan behärskar svenska. För det andra att invandrarföräldrarna vägra att ta hjälp av en tolk, på grund av att de upplever det som obehagligt. En informant tolkar detta som att det ha att göra med föräldrarnas tidigare fruktansvärda upplevelser, att de inte kan lita på främmande människor. En annan informant menar att det framförallt är männen som har svårt att acceptera de inte behärska det svenska språket.

Vilka konsekvenser ger personalens val av strategier? I min undersökning framkommer att informanterna upplevde att det fysiska mötet uppskattades av föräldrarna, något som även ligger i linje med forskning på området (Gustafsson & Paulsson, 2009) och (Sandberg & Vuorinen, 2007).

En negativ konsekvens, för en god samverkan, som informanterna betonar och som lyfts inom forskningen är avsaknaden av ett gemensamt språk, som förhindrar en fullständig förståelse (Dystre, 2001) Det innebär konkret att invandrarföräldrarna ofta inte förstår helheten eller missuppfattar personalens meddelande.

Detta ger även konsekvenser för kvaliteten på samverkan. I läroplanen betonas föräldrarnas möjligheter att påverka och ha inflytande över verksamheten och dess innehåll (Lpfö 98). Enligt informanters utsagor, om hur samverkan fungerar i deras förskola, drar jag slutsatsen personalens inställning till en god samverkan inte ligger i linje med nuvarande direktiv utan snarare utifrån 70- talets arbetssätt, där samverkan handlade om ge information om barnen och den pågående verksamheten (Sandberg & Vuorinen, 2007). Ett tydligt exempel är när personalen exempelvis talade att deras samarbete med invandrarföräldrar fungera bra trots föräldrars språkbrister. Vid ett annat tillfälle uttrycker en förskollärare sin irritation när hon upplever att "svenska föräldrar" ifrågasätter och ställer krav på förskolan och personalen. Utifrån dessa utsagor är det min bedömning att läroplanens ord om samverkan i praktiken endast är "fina ord" och inte något som är realiserat. Slutsatsen är med andra ord att innebörden av begreppet samverkan i praktiken, för dessa intervjuade förskollärare, inte har ändrats något under senaste 30 åren.

Möjligheter i samarbetet

Sandberg och Vuorinen (2007) betonar vikten av en gemensam kulturell referensram. Utsagorna i studien bekräftas detta resonemang. Förskollärarna i studien är överens om att kulturdifferenser mellan dem och invandrarföräldrar är stora och att detta tidvis leder till allvarliga konflikter. Problemen uppstår exempelvis på grund av annorlunda uppfattningar om flickors och pojkars roller samt hur en barnuppfostran skall utformas.

Hur hanterar man denna problematik? Enligt Lahdenperä (2004) behövs en interkulturell kompetens från personalens sida för att kunna hantera dylika konflikter. Frågan uppstår då om det räcker att personalen förstår sig på problematiken? Knappast! Problemet har fortfarande inte löst i detta fall. Ta exempelvis tidigare berättelse om föräldrar som vägrade att utrusta sina barn med gummistövlar. Innebär en "kulturell kompetens" i detta fall att personalen skall, utifrån sin förståelse, tillåta att barnet inte använder gummistövlar? För personalen måste väl fortfarande uppfylla kraven som finns i deras verksamhet. Och vem ansvarar för barnet, om han/hon får blötta (och kalla) fötter? Och är det inte viktigt att personalen behandlar alla barn likvärdigt?

Har personalen en interkulturell kompetens?

Frågan har i viss mån redan diskuterats. Enligt Lahdenperäs (2004 och 2006, red) handlar en interkulturell kompetens om att personal ha en förmåga att förstå hur kulturbundna föreställningar påverkar människan samt kunna anpassa arbetssätt till föräldrarnas förmåga.

Informanters utsagor påvisar att förskollärarna i denna förskola har en interkulturell kompetens, i den bemärkelsen att de är full medvetna om att de måste anpassa sina arbetssätt till invandrarföräldrarnas förmågor. Förskollärarna visar även att de förstår att föräldrarnas beteenden och uppfattningar påverkar av deras kulturbakgrund. En av de intervjuade lyfter även fram att hon bör ifrågasätta sitt eget tänkande, för att på detta sätt "öppna sig" för andra människors åsikter, med andra kulturella bakgrunder (Lahdenperäs, 2004).

Jag upplever begreppet "interkulturell kompetens" som tämligen oklart. Det finns nämligen inga tydliga gränser vad som bedöms som kompetens. Hur mycket kunskaper i andra kulturer skall man som personal ha för uppfattas som "kompetent"? Därtill är begreppet "kultur" alltför inprecist, eftersom så många andra faktorer (än kultur) påverkar människors föreställningar, som utbildning, erfarenhet och kön. För att specificera; en man från den thailändska överklassen tänker annorlunda än en thailändsk kvinna från underklassen. Det interkulturella

begreppets trubbighet kommer även till uttryck i min undersökning. Kanske framförallt när en av informanterna påpekade skillnaderna inom den etniska svenska gruppens föreställningar, beroende på utbildning, kön och skilda erfarenhet.

När informanterna synliggör de kulturella skillnaderna är det även primärt mötet med invandramännen som synliggörs. Varför upplever förskollärarna att det endast är männen som försvåra samarbetet? Det handlar inte om att de endast mötet män, för faktum är barnen oftast hämtas av kvinnorna. Är orsaken så enkel att förskollärarnas själva är kvinnor och därför har större förståelse och sympati för andra kvinnor? Det är ingenting jag kan empiriskt bevisa, utan det bygger endast på en känsla. I så fall spelar könet en större roll för människors uppfattningar om dem än deras annorlunda kulturella bakgrund. Det vill säga, förskollärarnas kvinnor har lättare att förstå och samarbete med invandrarkvinnor, än med invandramän.

Frågor för vidare forskning

Problemen kring samverkan är tämligen utforskat och många frågor lämnas även utanför undersökningen. Det skulle exempelvis vara intressant att ta reda på hur invandrarföräldrarna upplever kontakten med förskolan. Det vore även fängslande att undersöka en större grupp av personal, med jämförelser inom gruppen, utifrån ålder, etnisk bakgrund, kön och utbildning. Rent hypotetiskt skulle man kunna förvänta sig att yngre förskolelärare, som utbildats med ett annat samverkansideal, i praktiken - när det gäller samverkan - agerar annorlunda. Hur stor betydelse har förskolelärarens kulturella bakgrund i hur de praktiserar samverkan? Därutöver skulle det vara intresseväckande att göra en internationell komparation. Hur har olika länder, med stora invandrargrupper, hanterat frågorna om samverkan. Eller är frågan unik för Sverige?

Referenser

Alfakir, A. (2004). *Skapa dialog med föräldrarna - integration i praktiken*. Malmö: Runa.

Bozarslan, A. (2007). *Möte med mångfald - förskolan som arena för integration*. Stockholm: Runa

Dimenäs, J. (2008). *Lära till lärare*. Stockholm: Liber

Dystre, O. (2001). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, L. (2004). *Föräldrar och skolan*. Örebro: Studies in Education.

Förskollärare och fritidpedagoger - framtid tillgång och behov. (1998). arbetsrapport från skolverket, nr 158. Rapporten finns tillgängligt på www.skolverket.se.

Gustafsson, C & Paulsson, L. (2009). *Samverkan mellan hem och förskolan: bemötande avgörande*. Examensarbetet, Linneuniversitetet institutionen för pedagogik, psykologi och idrottsvetenskap. Uppsatsen finns tillgänglig på: <http://www.uppsatser.se/upsats/0b6a97662c/>.

Hägerström, J. (2004). *Vi och dom och alla dom andra på Komvux: Etnicitet, genus och klass i samspel*. Datoravhandling. Lund: Dissertations in sociologi. Avhandling finns tillgänglig på: <http://www.bokus.com/bok/9789172671690/vi-och-dom-och-alla-dom-andra-andra-pa-komvux-etnicitet-genus-och-klass-i-samspel/>.

Kihlbom, M. (2003). *Om små barns behov och utveckling*. Rapporten från myndigheten för skolutveckling. Rapporten finns tillgänglig på: www.skolutveckling.se.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik* (red). Lund: Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. (2006, red). *Interkulturellt ledarskap - förändring i mångfalden*. Lund: Studentlitteratur.

Lorentz, H. (2009). *Skolan som mångkulturell arbetsplats - att tillämpa interkulturell pedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

Lunneblad, J. (2006). *Förskolan och mångfalden - en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Datoravhandling: Göteborgs universitet.

Lunneblad, J. (2009). *Den mångkulturella förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Läroplan för förskolan. (1998). i lärares handbok. Solna: Lärarförbundet.

Merriam, B., S. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod.* Lund: Studentlitteratur.

Om små barns anknytning och samspel - Att knyta an - en livsviktig uppgift. (2004:2). En rapport från Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder.* Lund: Studentlitteratur.

Persson, P.H. (2009). *Att samverka när språket inte räcker till.* Examensarbetet. Göteborgs universitet, institutionen för pedagogik och didaktik. Uppsatsen finns Tillgänglig på:
http://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/22277/1/gupea_2077_22277_1.pdf.

Sandberg, A. & Vuorinen, T. (2007). *Hem och förskolan - samverkan i förändring.* Stockholm: Liber.

Wallén, G. (1996). *Vetenskapsteori och forskningsmetodik.* Lund: Studentlitteratur.

Wellros, S. (1998). *Språk, kultur och social identitet.* Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällvetenskaplig forskning.* Texten finns tillgänglig på:
<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Länka

[http://webappl.sh.se/C1256CD80046ED9F/0/B7A062875E1BB107C125733F004BC0F3/\\$file/Kulturbhdo.pdf](http://webappl.sh.se/C1256CD80046ED9F/0/B7A062875E1BB107C125733F004BC0F3/$file/Kulturbhdo.pdf).

Bilaga: 1

Brev till förskolan

Till Pedagoger på cccccccccccccc förskola

Hej!

Mitt namn är Chinda Perlestam. Jag är lärarstudent på lärarutbildning vid Mittuniversitetet i Härnösand. Under denna termin skall jag skriva en uppsats där jag behöver Er medverkan.

I min studie kommer jag att undersöka pedagogers kontakt med första generationsinvandra föräldrar. Hur utformas vardagskontakt här mellan personal och föräldrar?

Frågan har intresserat mig länge, av flera skäl! Jag kom till Sverige för ca sex år sedan tillsammans med mina två barn. Jag kommer ihåg hur det tidvis var väldigt svårt att med min begränsade svenska kommunicera med personal på barnens skola. Som blivande förskollärare har jag under min praktik även stött på problematiken; hur skall man som personal bäst kunna kommunicera med föräldrar som saknar grundläggande svensk kunskaper?

Er medverkan (som givetvis är helt frivillig) är både värdefull och nödvändig för att jag skall kunna genomföra denna studie som förhoppningsvis skall ge kunskaper i hur samverkan i praktiken sker mellan personal i förskolan och denna kategori föräldrar. De förskollärare/barnskötare som väljer att delta i studien kommer givetvis att vara anonyma och så givetvis även de eventuella exempel på barn och föräldrar som nämns under samtalen.

Er medverkan kommer att genomföras via samtal som kommer att spelas in. Detta för att underlätta mitt arbete när jag senare skall analysera. Jag vill betona att dessa samtal endast kommer att användas till min studie (som endast jag har tillgång till) och alltså INTE är något offentligt material. Samtalet (eller samtalen) beräknas att ta ungefär 30 - 60 minuter per person.

Om det är några oklarheter eller om du har några frågor ingående denna studie är du välkomna att kontakta mig. Du kan nå mig via e-post perlestam_0000a@hotmail.com eller telefon 000-0000000.

Tack på för hand!

Varma hälsningar

Chinda Perlestam

Är du intresserad? Fyll i följande sida!

Jag samtycker till att delta i studien:

Datum:.....

Namn:.....

Bilaga: 2 (intervjufrågor)

Bakgrundsfrågor:

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Har du erfarenhet av någon annan skolkultur än den svenska? Berättar i så fall kort om dina erfarenheter.

Frågor:

1. Vilken betydelse har samverkan mellan förskolan och hem för barnen?
2. Hur ser du på din roll i samarbetet med invandrarföräldrarna?
3. När du skall kommunicerar barnens vardagssituationer med invandrarföräldrarna (som har brist i sin svenska) hur går du tillväga? Vilken/vilka konsekvenser ger dina val av strategier, tror du?
4. Vilket/vilka tillvägagångssätten har gett bäst kommunikation mellan dig och invandrarföräldrar som inte behärska svenska?
5. Upplever du att det finns svårigheter i din kontakt med invandrarföräldrarna? Hur skulle du i så fall vilja beskriva problemen?
6. Hur finner du att samarbetet mellan förskolan och invandrarföräldrar fungeras på din forskola? Varför tror du att det fungeras som det gör?
7. I vilken/vilka situationer vänder du dig till en tolk eller en språkstödjare? Finns det gränsen för hur ofta du kan få hjälp av tolk? Vilka roller har språkstödjare i din förskola? Hur ser du på deras roll?
8. Kan du beskriva några lösningar som du tror kan underlätta samarbetet mellan dig och invandrarföräldrar?